

■■■ Előszó ■

Értékei immár nyilvánvalóak – a köztudat a magyar költészet időtálló értékei között tartja számon versei javát – helye azonban máig sincs megnyugtatóan kijelölve a magyar költészet XX. századi mappáján.

E sajátos paradoxon azonban csak addig áll fenn, amíg azok, akik helyének kijelölését vállalják, azokból az esztétikai értékekből nem indulnak ki, amelyeket Radnóti Miklós költészete tartalmaz. Abban a pillanatban, amikor költészeti eszménye lebeg a szemünk előtt, és nem az abdai tömegsír, és az élete utolsó lépteit visszahangzó „der springt noch auf” hangjai helyett az időmérték tiszta futamai csendülnek fülünkben, értékei és helye a magyar költészet tudatában egyértelműen megmutatkozik: ott kell tudnunk őt a „mívesesség” nagy rajongói között, abban a körben, amely a harmincas években formálódott a *Nyugat* s külön Babits Mihály vonzásában. A szellembe vetett hit megszállottjai voltak e körben – Kazinczy eszménye, az *írástudó* magatartása volt az övék, a szigetgondolatot ápolták, mert kiszorultak az életből, s a művészet minden csonkaság pótlását ígérte teljességével, harmóniájával és vigaszával. Az „élni és írni” oly természetes megnyilatkozása helyett az „írni, hogy élhessünk” gondolata lebegett szellemiségük felett, hogy végül az „írok, tehát élek” illúzióját tartsák a legkézzelfoghatóbb valószínűségnek. A szellem tragikus lovagjai ők, egyfajta Don Quijote-jai a magyar irodalomnak: még akkor is a szellem, a humánus láthatatlan páncélingét hordták és könyvet tartottak kezükben, amikor egzisztenciális létük forgott kockán, és puska kellett a kézbe az élet és a szellem megvédésére, amikor a szavak, akármilyen szépek is voltak, már nem segítettek. Mert ez a nemzedék későn ébredt a választás problémájának a tudatára: Jónás szerepében edzették maguk, s késő volt már Náhumét vállalni, késő volt, mert akkor már a testi létezés határán bolyongtak, s az „abdai” tömegsírok szélén tántorogtak. Késlekedő Hamletek voltak, ahogy a Radnóti-sorsú Honti János a munkatáborban írt tanulmányában kibeszélte „Orestés és Hamlet tragikumát a maga véres arcú végzetével” szembeesítve, vagy ahogy Radnóti Miklós énekelte a *Nyolcadik eclogában*, immár a valóságos és hatékony tettek gondolatával barátkozva, „próféta” dühöt szítva, mintha ekkor akarták volna halálra szántságukat életre szántsággal cserélni fel.

Pálcát törhetünk-e, ítéletet mondhatunk-e a magatartás felett? Aligha. Az életrajz dolga, hogy megoldja ezeket a kérdéseket. Ez a könyv azzal az „élettel” foglalkozik, amelyet Radnóti Miklós köl-

tészete jelent, s amely bevilágíthat az életrajz rejtélyeibe is. Nagy költészet táplálódott fel így – ennek jellegét akartuk leírni, határait bejárni. A *költő* lebegett szemünk előtt, s ezért kerülni igyekeztünk minden olyan minősítést, amely költészetén kívüli területekről származik, s minden olyant, amelyre költészete nem ad indítékot. Az életrajzíró megállhat az abdai tömegsírnál és innen szemlélődve beszélhet Radnóti „gazdag életéről”. Költészete végállomása a 4. razglednica volt, mi csak eddig mehetünk vele, hogy a Mű körén belül maradjunk. Csonka-e így a róla rajzolható kép? Igen, de csak akkor, ha művének „csonkaságát” tételezzük fel, holott műve teljes és harmonikus, a fürkésző szem vizsgálódásai ezt bizonyítják.

